

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Q.A.ALIMOV, F.S.QUTLIMUROTOV, E.T.RABBIMOV

TURIZM INFRA TUZILMASI

(O‘quv qo‘llanma)

T O S H K E N T - 2 0 1 1

© **Q.A.Alimov, F.S.Qutlimurotov, E.T.Rabbimov. Turizm infratuzilmasi. – O‘quv qo‘llanma. - Toshkent, TDIU, 2011 y - 188 b.**

O‘quv qo‘llanma O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligining 20 yilligiga va Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining 80 yillik yubileyiga bag‘ishlanadi.

O‘quv qo‘llanma turizm infratuzilmasini o‘rganish, tahlil qilish va uning shakllanishida asosiy jarayonlarni hamda rivojlanish bosqichlarini aniqlashga bag‘ishlangan.

O‘quv qo‘llanma oliy o‘quv yurtlarining iqtisodiy mutaxassisliklari bo‘yicha bilim olayotgan talabalar, tadqiqotchilar, professor - o‘qituvchilar, turizm kasb - hunar kollejlari o‘quvchilari hamda turizm sohasi bilan shug‘ullanayotgan barcha xodimlarga mo‘ljallangan.

Mazkur o‘quv qo‘llanma ayrim kamchiliklardan holi bo‘lmasligi mumkin. Kitobxonlarning bu boradagi barcha fikr-mulohazalari va takliflari mualliflar tomonidan minnatdorchilik bilan qabul qilinadi.

Ma’sul muharrir: dots., A.Eshtaev

Taqrizchilar:

i.f.d.prof., G.G.Nazarova, i.f.d.prof., B.Salimov

MUNDARIJA

Kirish	4
I.bob. TURIZM INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	6
1.1. Turizm infratuzilmasi tushunchasi	6
1.2. Turizm industriyasini tashkil qiluvchi vositalar	9
1.3. Iqtisodiyotda turizm infratuzilmasining shakllanish omillari va sabablari	15
1.4. O‘zbekistonda turizm infratuzilmasining rivojlanishi	16
II.bob. O‘ZBEKISTONDA RESTORAN MENEJMENTINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	19
2.1. O‘zbekistonda restoran menejmentini rivojlantirishning ahamiyati	19
2.2. O‘zbekistonda ovqatlanish xizmatlariga bo‘lgan talabni o‘rganish	20
2.3. Restoranlarga qo‘yiladigan sanitariya talablari	22
III.bob. TURIZMDA MEHMONXONA XO‘JALIGINI BOSHQARISH ASOSLARI	25
3.1. Mehmonxona xo‘jaligini boshqarish asoslari	25
3.2. Turistik mehmonxona xo‘jaliklarida boshqaruv jarayonlari	27
3.3. Turizmda mehmonxonalarni boshqarishning tashkiliy tizimlari	29
3.4. Mehmonxona xo‘jaliklarida kadrlarni boshqarish unumdorligi	33
IV.bob. TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORTNING AHAMIYATI	38
4.1. Turistlarga transport xizmati ko‘rsatish	38
4.2. Turistlarga xizmat ko‘rsatishda transport samaradorligini aniqlash	40
V.bob. TURISTIK YONALISHLARNI SHAKLLANTIRISH	45
5.1. Turistik yo‘nalishlarning asosiy tushuncha va tamoyillari	45
5.2. Turistik yo‘nalishlarni ishlab chiqish va turlarni rejalashtirish	49
5.3. O‘zbekistonda turistik yo‘nalishlar bo‘yicha marketing tadqiqotlari o‘tkazish va takomillashtirish	53
VI.bob. TURIZM SIYOSATI ASOSLARI	61
6.1. Turizm siyosati tushunchasi	61
6.2. Turizm siyosatining muvaffaqiyatli shartlari	65
6.3. O‘zbekiston turizmi iqtisodiyotida hukumat organlarining tutgan roli	66
VII.bob. TURIZM INFRATUZILMASIDA SARMOYANING XUSUSIYATLARI	70
7.1. Turizm infratuzilmasida sarmoya tushunchasi	70
7.2. Turizm sarmoya loyihalarining rivojlantirilishi	71
7.3. Turizm sarmoya loyihalarini moliyalashtirish	72
VIII. bob. TURISTIK FAOLIYATNI LISENZIYALASH	75
8.1. O‘zbekistonda turistik faoliyatni lisenziyalash tartiblari	75
8.2. Xorijiy davlatlarda turistik faoliyatni lisenziyalash	77
Xulosa	81
Foydalanilgan adabiyotlar	83
Atamalar lug‘ati	87

Kirish

Hozirgi kunda dunyo mamlakatlarining ko'pchiligi turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali o'z milliy iqtisodiyotini taraqqiy ettirmoqda. Mamlakatimiz turizmni shakllantirishda har qanday horijiy mamlakatlardan qolishmaydigan imkoniyatlarga egaligi bu borada ko'plab muvaffaqiyatlarga erishishimizni ta'minlovchi asosiy manba hisoblanadi. Ana shularni hisobga olgan holda, mamlakatimizda mustaqillikning dastlabki yillaridan to hozirga qadar zamon talablariga javob beradigan turizm infratuzilmasini tarkib toptirish va rivojlantirish borasida amalga oshirib kelinayotgan islohotlar o'zining ijobiy natijalarini berib kelmoqda. O'zbekistonda 2010 yilda xizmat ko'rsatish va kichik biznes sohasini aholi bandligini ta'minlash va hayot darajasini oshirishning eng muhim omili sifatida yanada rivojlantirish – ustivor vazifa bo'lib qoldi. Ayniqsa, xizmatlar ko'rsatish sohasini yanada jadal rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarni chuqurlashtirish katta ahamiyatga ega ekanini alohida ta'kidlash joiz.

Prezidentimizning 2010 yilda respublikani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2011 yil iqtisodiy dasturning eng muhim ustivor vazifalariga bag'ishlangan majlisidagi ma'ruzasida mamlakatda tanlangan iqtisodiy rivojlantirishning o'z modeli va uning tamoyillari asosida ishlab chiqilgan, chuqur va har tomonlama o'ylangan mamlakatni isloh qilish va modernizatsiyalashni tadrijiy dasturi izchil amalga oshirilishi jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining O'zbekiston iqtisodiyoti, uning moliya va bank tizimiga salbiy ta'sirini sezilarli darajada kamaytirish imkonini berganligi qayd etildi.

2010 yil yakunlariga ko'ra, mamlakatning yalpi ichki mahsuloti 8,5 foizga, sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 8,3 foizga, qishloq xo'jaligi mahsulotlari etishtirish hajmi 6,8 foizga, qurilish ishlari hajmi 8,1 foizga, chakana tovar aylanmasi 14,7 foizga, pullik xizmatlar 13,4 foizga ko'paydi. Iqtisodiyotga soliq yukining kamaytirilgani holda Davlat byudjeti yalpi ichki mahsulotga nisbatan 0,3 foiz miqdorda profitsit bilan ijro etildi. Inflyatsiya darajasi belgilangan prognoz ko'rsatkichidan oshmadi¹.

¹ Каримов И. “Барча режа ва дастурларимиз Ватанимиз тараққиётини уқсалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади” мавзусидаги маърузаси. // Халқ сўзи. 2011 йил 22 январь.

Mamlakatimiz Prezidenti o'z ma'ruzasida hal etilmagan mavjud muammolarni batafsil tahlil qildi hamda 2011 yilda mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning quyidagi eng muhim ustuvor vazifalari va yo'nalishlarini belgilab berdi. Ya'ni **birinchi ustuvor vazifa**, tarkibiy o'zgartirishlar va yuksak texnologiyalarga asoslangan zamonaviy tarmoqlar va ishlab chiqarishni sohalarini jadal rivojlantirish; **ikkinchi ustuvor vazifa**, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish texnik va texnologik qayta jihozlash, iqtisodiyotining etakchi tarmoqlarini jadal yangilash; **uchinchi ustuvor vazifa**, chet el investitsiyalarini keng jalb qilish, xorijiy investitsiyalar uchun yanada qulay sharoit yaratish; **to'rtinchi ustuvor vazifa**, infratuzilmani, transport va kommunikatsiya qurilishini kompleks va jadal ravishda rivojlantirish; **beshinchi ustuvor vazifa**, ijtimoiy rivojlanish, birinchi navbatda, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarining moddiy-texnik bazasining mustahkamlash va ularni jihozlash; **oltinchi ustuvor vazifa**, aholi bandligini ta'minlash va yangi ish o'rilarini tashkil qilishni ko'zda tutilgan.

Shu sababli jahon turizmi yutuqlarini o'rganish, tahlil qilish va ijobiy tomonlarini respublikamiz turizmiga tadbiq etish maqsadga muvofiqdir.

Mamlakatimizning turizm infratuzilmasini takomillashtirishda har qanday xorijiy mamlakatlardan qolishmaydigan imkoniyatlarga egaligi ko'plab muvaffaqiyatlarga erishishimizni ta'minlovchi asosiy manba hisoblanadi. Mustaqil o'lkamizning jahon hamjamiyatida keng miqyosda e'tirof etilishi, dunyoning iqtisodiy rivojlangan mamlakatlari bilan o'zaro do'stona munosabatlarning yanada barqarorlashib borishi, tashrif buyurayotgan turistlar oqimining yil sayin ortib borishi, yurtimizda mavjud yangidan-yangi turizm imkoniyatlarining kashf etilayotganligi va boshqa shu kabi o'zgarishlar fikrimizning yaqqol dalili bo'la oladi. Boshqa iqtisodiy tarmoqlarda bo'lgani kabi, turizm sohasini rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad mamlakatimizga tashrif buyuradigan turistlarga xizmat ko'rsatish sifatini yanada takomillashtirish va bozor talablariga to'liq javob beradigan turizm sanoatiga ega mamlakat sifatida dunyo hamjamiyati e'tiborini jalb etishdir. Respublikamiz turizmida xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimini rivojlantirishning asosini turistik tashkilotlar, joylashtirish vositalari va boshqa faoliyat turlarini rivojlantirish tashkil etadi.